כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויחי ■ ט"ו טבת ה'תשפ"א ■ 30.12.2020 ■ גליון מס' 614

סיפור מיוחד לשבת פרשת ויחי

בזכות שוקולד צ'יפס לבן שאבד

לא מעט הלכות ניתן ללמוד ולהסיק מהסיפור הפלאי דלהלן, פרי עטו של הרב שבתי יגל שליט"א המתפרסם במקום הטור ההלכתי השבועי. לשיפוטכם.

נוהל קבוע יש לאשתי שתחי' ולי, קניות לשבת עושים ביום חמישי, ומשתדלים מאוד שלא לפספס שום מצרך, שלא נזדקק לחסדי המרכולים בימי שישי הקצרים והעמוסים.

היה זה לפני כ-10 שנים, יום חמישי שלפני שבת קודש פרשת ויחי, כהרגלנו ערכנו את הקניות ביום חמישי, כל המצרכים נכנסו אל העגלה לפי הרשימה שבידינו, כולל חבילת שוקולד צ'יפס לבן אשר יועדה לצורך הכנת עוגה עבור יולדת בשעטו"מ.

למחרת, ערב שבת, כשרעייתי כבר הייתה באמצע הכנת בלילת העוגה, כאשר הגיע השלב בו מכניסים את השוקולד צ'יפס לבן אל תוך הבלילה, מזדעקת רעייתי כי היא אינה מוצאת את חבילת השוקולד צ'יפס. כל בני הבית הצטרפו לחיפושים הקדחתניים, בארונות המטבח, במזווה, במקומות פחות הגיוניים, אבל האבידה לא נמצאה.

ככל הנראה החבילה נשמטה מהשקיות ומונחת לה על רצפת הרכב - כך חשבתי לעצמי - וירדתי אל חניית הבית כדי לבסס את השערתי, אבל גם לאחר חיפוש נרחב בחורים ובסדקים של הרכב המשפחתי - האבידה לא נמצאה.

ככל הנראה הקופאית לא שמה לב לחבילת השוקולד צ'יפס הלבן ולבסוף לא קנינו אותה - כך חשבתי לעצמי - אולם לאחר עיון בחשבונית הקנייה שעדיין הייתה תחת ידי, התברר שחור מעל גבי לבן, שאכן רכשנו חבילת שוקולד צ'יפס לבן, בעלות של 8.99 ₪.

לא נותר לנו אלא לקבוע כי החבילה נעלמה לה היכן שהוא בדרך מהסופר אל הרכב, ואולי אף נשכחה בסופר ולא נארזה בשקיות.

בלית ברירה, עשיתי את דרכי אל עבר המרכול השכונתי, נדחק בין האנשים, ממתין לתורי בתור הארוך האופייני לימי שישי, ומחכה לשלם עבור חבילת שוקולד צ'יפס לבן.

פגישה מקרית עם הרב הרטמן

לאחר התשלום, כשאני יוצא מהחנות אל אוויר העולם, אני רואה מולי דמות מוכרת, היה זה מורי משכבר הימים, הרב יהושע הרטמן שליט"א, עורך ומהדיר ספרי המהר"ל, שהיה ר"מ שלי עת למדתי בישיבת 'מערבא'.

כבר שנים רבות שלא פגשתי את הרב הרטמן, ולפי מה ששמעתי, הרב העתיק את מגוריו לבריטניה עבור שליחות חינוכית חשובה, ומשום כך רבה הייתה תמיהתי לפגשו לאחר זמן כה רב בארץ הקודש, ועוד בעיר מגוריי - רעננה, באמצעו של יום שישי קצר.

לאחר כמה מילות שלום וברכה, שאלתי את הרב למעשהו כאן בעיר, והתברר כי חמיו וחמותו של הרב עשו עלייה מברזיל אל ארץ ישראל, וקבעו את מגוריהם בעיר רעננה, וכעת הרב ורעייתו באו לשהות קצרה אצל ההורים.

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

דרך ארץ שקדמה לתורה
במסכת ברכות [כח ב] מספרת לנו הגמרא: "כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו" ובקשו ממנו: "למדנו אורחות חיים ונזכה בהם...
המשך בעמ' 3

יעקב אבינו לא מת
בימיו האחרונים של יעקב אבינו, הוא משביע את יוסף בנו, על כל סדרי הלווייתו וקבורתו. כך שיעקב אבינו, לא מסתפק באמירתו של יוסף...
המשך בעמ' 3

לקוות לטוב
יעקב אבינו חש שמסכת חייו עומדת לפני סיומה. הוא קורא לבניו ואומר להם: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים"...
המשך בעמ' 4

גילגול מחילות
בפרשתנו כתוב, ויקרבו ימי ישראל למות, ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו וגו', אל נא תקברני במצרים. (בראשית מ"ז, כ"ט)...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת

הסופר הרב יאיר וינשטוק
מאז התחדש בה הישוב היהודי במאות השנים האחרונות, היו רוב בני ירושלים נתונים כמעט תדיר בעוני ומחסור. מיעוט אמצעים בחומר...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ *ניסיונות ניסיונות...*
■ *ומדוע לא הודה יעקב?*
המשך בעמ' 7

משהתברר לי כי הרב ישהה בעיר בשבת הקרובה, לא בזבזתי רגע, ומיד שאלתי האם הרב יהיה מוכן לבוא אל בית הכנסת שבו אני מתפלל כדי לשאת דרשה במהלך התפילה והקידוש שלאחר התפילה.

זיכרון השיעורים המרתקים מימי הישיבה עדיין הדהד במוחי, והשתוקקתי לחדש ימיי כקדם ולזכות לשמוע שוב יסודות מהר"לים נפלאים יוצאים מפיהו של הרב שליט"א, ועל הדרך לזכות בכך גם את שאר המתפללים.

הרב ביקש להימלך בבני משפחתו, לבדוק אם זה מסתדר מבחינת הזמנים וכדומה, ונתן לי את מספר הטלפון שלו כדי שאתקשר אליו מאוחר יותר לקבל תשובה, ובכך נפרדנו לשלום.

מה המקור של המהר"ל?

שעה קלה לפני כניסת השבת, התקשרתי אל הרב, הרב ענה בחיוב, אך היקשה, הרי בוודאי כבר תאמתם עם דרשן אחר, וכעת הוא יישאר עם הדרשה בבטן? עניתי לרב כי הדרשן האחר הוא אני... ואני מעדיף לשמוע את הרב מאשר לשמוע את עצמי, וכך קבענו להיפגש בבית הכנסת בשבת קודש בבוקר.

אאחחח... איזו דרשה זו הייתה... הציבור התמוגג מכל רגע, הרב דיבר על היסוד המפורסם שיוסף הוא גם 'אב' וגם 'שבט' וכדרכו יישב בכך כמה קושיות ודיוקים ברש"י. נפלא ביותר, ודפח"ח.

במהלך הקידוש, הרב דרש שוב, ואז זכיתי לשמוע ממנו את אחד הסיפורים המדהימים!! ששמעתי על תלמיד חכם בן זמננו.

הרב סיפר כי במסגרת עבודתו על עריכת וההדרת ספר 'גור אריה' של המהר"ל על החומש, הוא הגיע לדברי המהר"ל בפרשת ויחי, ושם הוא כותב שלעתיד לבוא בתחיית המתים עתידים כל המתים לעמוד ולקום מתוך מערת המכפלה, וכותב המהר"ל שדבר זה כתוב בחז"ל ולא ציין מקומו.

כמובן שתפקידו של העורך והמהדיר, הוא לחפש היכן נמצא חז"ל זה, לציין הערת שוליים, ובהערה לכתוב מקומו ומקורו.

בתקופה ההיא - לפני כמה עשרות שונים - עוד לא היו מנועי חיפוש תורניים כמו שיש היום, פרויקט השו"ת של אוניברסיטת בר אילן עוד לא נולד, שלא לדבר על 'אוצר החכמה' ומאגרים תורניים כאלו ואחרים, גם "הרב" גוגל עוד לא היה במחשבה, אבל תלמידי חכמים הבקיאים בספרות חז"ל היו גם היו, ואליהם הלך הרב הרטמן כדי לברר אצלם היכן נמצא מאמר חז"ל עלום זה, כדי לעשות את עבודתו נאמנה. אולם כל תלמידי החכמים לא ידעו לציין מקומו של מאמר זה.

המקור לא נמצא

כשהרב הביע את ייאושו לפני אחד מידידיו, שח לו זה, כי בקריית ארבע היא חברון, ישנו יהודי שמפעל חייו הוא לאסוף וללקט כעמיר גורנה את כל מדרשי חז"ל הקשורים למערת המכפלה והעיר חברון, ואם אכן ישנו מאמר חז"ל כזה כפי שכותב המהר"ל, הרי שבוודאי הוא ידע לציין מקומו.

המשיך הרב לספר, כי לקח לו כמה ימים למצוא את מספר הטלפון של אותו יהודי ולהשיגו טלפונית, וכשהצליח לעשות זאת, ענה אותו יהודי כי אין הוא יודע לציין על אתר את מקומו של מאמר חז"ל, וכי הוא מציע שבעוד כמה ימים הרב יצור אתו שוב קשר ולבינתיים הוא יעיין בכתביו וימצא את המאמר.

בשיחה הטלפונית שנערכה כעבור כמה ימים אמר אותו יהודי כי הוא לא מצא שום דבר שמזכיר את מאמר חז"ל זה בין כתביו, ואם אצלו אין מאמר כזה - מוכרחים לומר שבאמת אין מאמר חז"ל כזה, ואין לנו אלא לקבוע כי ככל הנראה מדובר במאמר חז"ל שהמהר"ל בעומק גדולתו והתבוננותו מפרשו כך, ואנו בעיננו הדלות לא משיגים זאת.

לא נותר לרב הרטמן ברירה ובהערת שוליים הוא כתב עלי ספר 'לא ידעתי מקומו של מאמר חז"ל נפלא זה'.

הרב קנייבסקי: סף שניות לכל ספרות חז"ל

זמן מועט לאחר שסדרת ספרי הגור אריה בעריכתו של הרב הרטמן שליט"א יצאה לאור בשעה טובה ומוצלחת, הזדמן הרב לעיר התורה והחסידות בני ברק, ובתוך בני ברק - לסביבת רחוב רשב"ם, שם הבחין ברב חיים קניבסקי שליט"א הולך לבדו, אז זה עוד היה אפשרי...הרב הרטמן החליט לנצל את ההזדמנות, הוא ניגש אל הרב קניבסקי (ר' חיים), ביקש רשות לשאול שאלה, וכשזו התקבלה, אמר הרב הרטמן:

המהר"ל בגור אריה כותב בפרשת ויחי שכל המתים עתידים לעמוד מתוך מערת המכפלה... כך הוא אומר? שאל ר' חיים - היה נראה כי גם אצלו זה חידוש... כך הוא אומר! ענה, והוא מוסיף וכותב כי דבר זה מובא בחז"ל! הרב יודע היכן נמצא חז"ל זה? ואז ארע הדבר המדהים... ר' חיים המשיך ללכת ומלמל לעצמו, והרב הרטמן ממהר אחריו ומטה אוזן למשמע המלמולים, וכך נשמעו להם המלמולים: תלמוד בבלי... נישטו (לא נמצא) תלמוד ירושלמי... נישטו... מדרשי הלכה... נישטו... מדרשי אגדה... נישטו... זוהר הקדוש... וכאן הוא ציין למיקום באחד מספרי הזוהר ואמר שייתכן ששם ישנה משמעות כזו.

כשהרב הרטמן שב לביתו, הוא פתח את הספר הנ"ל במקום ההוא... ובינגו! שם בדיוק זה נמצא!

הכל בזכות השוקולד צ'יפס

'ראיתי איך הרב חיים קניבסקי שליט"א מעביר בראשו את כל ספרות החז"ל בס0 שניות' - סיים הרב הרטמן את סיפורו, ואנו המתפללים התפזרנו איש איש לביתו מתוך תחושת התעלות והודאה לה' שזכינו בדורנו לתלמיד חכם הבקי בשבילי חז"ל, כשבילי מקום מגוריו.

כשהגעתי לביתי, חשבתי לעצמי, כעת אני מבין מדוע הייתי צריך לחזור למרכול בשביל לקנות שוקולד צ'יפס לבן... הרי לולי זאת לא הייתי זוכה לסיפור מופלא זה.

אהה... ודבר אחד שכחתי לספר... באותו יום שישי כשהגעתי הביתה עם חבילת השוקולד צ'יפס (לבן כבר כתבתי?) מצאתי את החבילה הנעלמת מונחת לה אחר כבוד במקומה בארון....

נ.ב א"ה ייתכן שהרב קניבסקי שליט"א ציין לזוהר חדש פרשת נח עיין שם.

לתגובות: shyogel@gmail.com

דרך ארץ שקדמה לתורה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

במסכת ברכות [כח ב] מספרת לנו הגמרא: "כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו" ובקשו ממנו: "למדנו אורחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא". ומבאר הראי"ה קוק [עין אי"ה שם פ"ב אות לב] שבקשת התלמידים היתה שילמדו אותם איך אפשר להיות מחוברים לחיים המעשיים, אורחות שהם בתוך החיים, ובאמצעותם 'ונזכה בהם' להגיע לחיי העולם הבא. ורבי אליעזר בתשובתו מלמדם כמה דברים ובהם: "מנעו בנכם מן ההגיון והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים - ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא". מה תשובה לבקשתם יש בדבריו של רבי אליעזר? מבאר הראי"ה: שמה שאמר להם: "מנעו בניכם מן ההגיון", כוונתו היא שלא יעסיקו את שכלם של הדור הצעיר בטל ילדותם בענינים מופשטים שאין לחיי היום־יום עסק בהם, כמו מה שאחרי הטבע וכיוצא בזה, אלא תתנו להם מזון רוחני שיש בו גם המחשה במראה עיניים, כמו עניני ההלכות המעשיות ודרכי המידות הישרות לפי פשוטן ורוב עניני התורה המעשית. ואחד הדרכים להשיג את זה הוא: "והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים", שהברכיים של תלמידי החכמים מציינות את התנהגות המעשית של התלמיד חכם בפועל בענייניו הארציים, כדי שהבנים יראו את תלמידי החכמים איך הם מתנהלים בחייהם המעשיים בהדרכה שכלית במידה ובמשקל, ואיך הם נותנים עת וזמן לכל חפץ.

אבל אומר רבי אליעזר לתלמידיו אל תדחקו את הבנים הקטנים להיות אצל תלמידי חכמים בשעה שהם עסוקים בהתרגשות נפש עצומה בדברי מושכלות גבוהים כאשר הם נערכים לפעמים בשאיפתם אל הטוב ואור ה' יתברך, כי במפגש כזה עם תלמידי החכמים לא יוכלו הבנים הקטנים במדרגתם ההתחלתית לקנות מזה דרך טובה שיוכלו לחקות אותה במידה הממוצעת המתאימה לכלל בני האדם, על כן תדאגו להושיב את הבנים בנערותם ללמוד מתלמידי החכמים דווקא את העניינים הטפלים, שעומדים בתחתית המדרגה, ודווקא הנהגת תלמידי חכמים בחייהם המעשיים הם שנותנים לשוהים במחיצתם אומץ וחיזוק לדרכי הטוב הגבוהים, בבחינת 'גדול שימושה יותר מלימודה'. ובשביל כך, כלומר על ידי כך, תזכו לחיי העולם הבא, אף אם לפי הדמיון נראה הדבר כאילו בכך הוא מתרחק מהאושר הרוחני, אבל באמת דווקא הדרך הזו היא המקרבת אותו בדרך ה', שממנה יזכה לחיי העולם הבא. גם ספר בראשית מושיב אותנו "בין ברכי תלמידי חכמים", והוא בבחינת דרך ארץ שקדמה לתורה. שהוא מראה לנו איך אבותינו נהגו בחיי המעשה שלהם. בפתיחתו לספרו 'אהבת חסד' מוכיח "החפץ־חיים" כי אין ך פרשה בספר בראשית שאין בה מעשה חסד: פרשת בראשית - הכנסת כלה, כמו שדרשו חז"ל: "מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון". פרלשת נח - כיבוד אב, בה בני נח מחפים על קלון אביהם. פרשת לך לך - הצלתו של לוט ע"י אברהם למרות שלוט גרם זאת לעצמו כשהלך לגור בסדום, אעפ"כ התחסד אברהם עמו.

פרשת וירא - כולה מלאה חסד: ביקור חולים, הכנסת אורחים, בקשת אברהם על סדום, ומכאן לומדים שצריך כל אדם להטיב לבני אדם בכל מה שיוכל. פרשת חיי שרה - הספד על שרה וקבורתה וחסד רבקה לאליעזר. פרשת ויצא - נדר יעקב לתת מעשר כספים. פרשת וישלח - קבורת דבורה מינקת רבקה וקבורת רחל. פרשת וישב - ניסיונות ההצלה של ראובן ויהודה ואי הלבנת הפנים של תמר. פרשת מקץ - לתת לאורחים צדה לדרך כאשר נהג יוסף עם אחיו. פרשת ויגש - חסד יוסף לאוכלוסיה המצרית שכלכל אותם על אף שיכול היה לקנותם לעבדים. פרשת ויחי - כיבוד אב של יוסף ליעקב: "אנכי אעשה כדברך", וכן ביקור חולים, או תמיכת יוסף באחיו: "אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם", והשכנת שלום בין האחים: "אנא שא נא פשע אחיך". ועל הפעולות הארציות הללו אמרו: "מעשה אבות סימן לבנים", והם הם המזכים את האדם לחיי העולם הבא.

יעקב אבינו לא מת

/ הרב איתמר הרשקו

בימיו האחרונים של יעקב אבינו, הוא משביע את יוסף בנו, על כל סדרי הלווייתו וקבורתו. כך שיעקב אבינו, לא מסתפק באמירתו של יוסף - "ויאמר אנכי אעשה כדברך[1]". אלא הוא משביע את יוסף - "ויאמר השבעה לי, וישבע לו[2]". ובזכות זאת יעקב קם בפני יוסף, כמודה לו על כך[3].

יעקב אף מפייס את יוסף, על מה שהוא עצמו, לא עשה עם רחל אמו. בכך שהוא קבר אותה בדרך[4], ולא דאג אפילו להכניסה לעיר. וזאת משום שעל קברה, יתרפקו הבנים היוצאים לגולה. ובכוח תפילתה, הם אף ישובו ארצה[5].

אולם הסיבה האמתית, שבגינה השביע יעקב את יוסף. הייתה על מנת שלא יעשו אותו המצרים, כעבודת אלילים[6]. ולולי השבועה, לא היה מניח פרעה ליוסף, לקבור את יעקב בארץ כנען[7]. שכן כל הברכה באה לארץ מצרים, בזכותו של יעקב[8].

והנה כאשר בא יוסף לפני פרעה, ומבקש ממנו על זאת. יוסף מדגיש את עניין השבועה, שהשביעו אביו. באמרו - "אבי השביעני לאמר, הנה אנכי מת בקברי[9]". וזאת משום מה שאמרו חז"ל - יעקב אבינו לא מת[10]. שכן התורה מציינת, רק את גסיסתו של יעקב[11], כשהוא עודנו במצרים. ולכן יוסף מצווה על עבדיו הרופאים[12], לרקוח מרחקת בשמים[13],

שתאפשר את שימורו של יעקב[14]. עד אשר יגיעו בניו למערת המכפלה, ושם יעקב נאסף אל אבותיו[15].

הדרך בה השביע יעקב את יוסף, הייתה בכך שמסר לו את נבואת רבקה אמו. שהתנבאה על כך, שלא ימות זה בלא זה - יעקב ואחיו עשיו. ומכיוון שעשיו לא נמצא במצרים, מותו של יעקב יוכל להיות רק במקום קברו, במערת המכפלה. וכפי שאכן עשה עשיו, כשבא למנוע את קבורת יעקב. והכחיש את מכירת חלקו במערה[16]. ולבסוף נהרג שם, בידי חושים בן דן.

ואם כן כאשר יעקב גווע, רק עבדי יוסף הרופאים, יודעים את מצבו האמתי. ועל כן לולי ההשבעה, פרעה לא היה מניח ליוסף, להוציא את יעקב בחייו. שכל ברכת מצרים, תלויה ביעקב. אך כאשר יוסף משקף את מצבו, מול פרעה. בכך שיוסף יודע עוד שפה, שפרעה לא מכיר - לשון הקודש. בדיוק כשם שפרעה יודע, שיעקב אבינו לא מת.

ואם לא יניח פרעה ליוסף, להעלות את יעקב לקבורה בארץ. יגלה יוסף את הסוד, שפרעה לא מכיר בלשון הקודש. ולכן עונה פרעה ליוסף, שילך ויקבור את אביו, כפי שהשביע אותו.

שאר מלכי האומות, ידעו גם כן סוד זה, שיעקב אבינו טרם מת. ועל כן הם באו להילחם, במחנה מצרים. שכן הם ראו זאת, כתחבולה מצד המצרים, לעלות ולהילחם בהם. וכל זאת בכסות של הלוויה, של מי שלא מת. וכדי שיראה הדבר כאמתי, עושה יוסף שבוע של הספד על יעקב. ודבר זה גורם לכולם לתת כתריהם, בארונו של יעקב, חלף כוונתם הרעה[17].

ומעשה אבות סימן לבנים - כפי שעשה רבן יוחנן בן זכאי. כשהוציאוהו כמת מחוץ לירושלים, ודבר זה הביא להצלת יבנה וחכמיה[18]. וזאת ע"י מה שהעלה ריב"ז, והגדיר את אספסיינוס - כמלך רומי. וכיוון שכך, יש בידו להציל את יבנה וחכמיה.

האדם הנוסף שנקרא חי אף לאחר הסתלקותו - דוד מלך ישראל, החי וקיים. שאף עליו נאמרה רק השכיבה, בלא המיתה[19]. ורק כאשר ראו כולם את כבוד דוד, כשנפתחו שערי המקדש לכבודו, בימי שלמה בנו[20]. ראו כל עם ישראל את מלכותו עליהם, כל הימים[21].

וכשם שזרעו של יעקב קיים[22], כך גם מלכם בא עמהם ומושיעם. מכוח תפילת רחל, המבכה על בניה[23].

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך[24], בהשלמת עוון האמורי[25]. ושבו בנים לגבולם[26].

1 - בראשית מז, ל
2 - שם, לא
3 - 'וישתחו ישראל', תעלא בעידניה סגיד ליה - רש"י שם
4 - ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמך. שהרי מתה סמוך לבית לחם - שם מח, ז
5 - 'ואקברה שם', ולא הולכתיה אפי' לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי. אבל דע לך שע"פ הדבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבוזראדן, והיו עוברים דרך שם. יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנא' (ירמיהו לא) 'קול ברמה נשמע' וגו' והקב"ה משיבה, 'יש שכר לפעולתך נאם ה' וגו' ושבו בנים לגבולם' - שם
6 - ושלא יעשוני מצרים ע"א (ב"ר) - שם מז, כט
7 - 'כאשר השביעך', ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך. אבל ירא לומר, עבור על השבועה - שם נ, ו
8 - 'ויבכו אותו וגו'"... לפי שבאה להם ברכה לרגלו, שכלה הרעב והיו מי נילוס מתברכין - שם, ג
9 - בראשית נ, ה
10 - תענית ה:
11 - 'ויגוע ויאסף', ומיתה לא נאמרה בו. ואמרו רז"ל, יעקב אבינו לא מת (תענית ה) - רש"י בראשית מט, לג
12 - אם יעקב היה כבר מת, היה צריך לבקש מהחונטים לחנוט. אך מהרופאים יש לבקש רפואה לאדם החי
13 - 'לחנט את אביו', ענין מרקחת בשמים הוא - רש"י בראשית נ, ב
14 - ממש כשם שמעריכים כיום את חיי ה'נוטים למות', בעזרת מכונת הנשמה וכדומה
15 - פתחינהו יעקב לעיניה ואחיך. והיינו דכתיב (תהלים נח, יא) "ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע". באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב (בראשית כז, מה) "למה אשכל גם שניכם יום אחד". ואף על גב דמיתתן לא ביום אחד הואי, קברתן מיהא ביום אחד הואי - סוטה יג.
16 - "הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען" - בראשית נ, ה.
כפשוטו כמו (שמות כא) 'כי יכרה איש'. ומדרשו עוד מתיישב על הלשון כמו אשר קניתי. אר"ע כשהלכתי לכרכי הים, היו קורין למכירה כירה (ב"ר). ועוד מדרשו ל' כרי דגור, שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן, ועשה אותו כרי. ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה - רש"י, שם
17 - ור"ד (סוטה יג) על שם המאורע, שבאו כל מלכי כנען ונשיאי ישמעאל למלחמה. וכיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, עמדו כולן ותלו בו כתריהם, והקיפוהו כתרים כגורן המוקף סייג של קוצים - רש"י שם, י
18 - גיטין נו.
19 - 'וישכב דוד עם אבותיו' - מלכים א ב, י
20 - אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם מחול לי על אותו עון, אמר לו מחול לך. אמר לו עשה עמי אות בחיי, אמר לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע. כשבנה שלמה את בית המקדש, ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים. דבקו שערים זה בזה... כיון שאמר (דברי הימים ב ו, מב) "ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך", מיד נענה. באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל, שמחל לו הקב"ה על אותו עון - שבת ל.
21 - ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם - ירמיהו ל, ט
22 - א"ל מקרא אני דורש שנאמר (ירמיהו ל, י) 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים'. מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים - תענית ה:
23 - ירמיהו לב, יד - טז
24 - לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי, וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה. ואיזו זו, שכם - רש"י בראשית מח, כב
25 - 'אשר לקחתי מיד האמורי', מיד עשו שעשה מעשה אמורי - שם.
ודבר זה הביא, להשלמת מה שאמר הקב"ה לאברהם, בברית בין הבתרים - "כי לא שלם עוון האמרי עד הנה". שבמעשי יעקב ויוסף, הושלם סוף כל סוף עוון האמרי, ונתנה הארץ לנחלה לנו
26 - ירמיהו לא, טז

לקוות לטוב

/ הרב משה שיינפלד, ערכים

יעקב אבינו חש שמסכת חייו עומדת לפני סיומה. הוא קורא לבניו ואומר להם: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" (בראשית מ"ט, א').

יעקב רצה לגלות לבניו את סוד אחרית הימים, אך אלוקים מנע זאת ממנו וסילק מיעקב את השכינה. כך ניטלה ממנו היכולת לגלות את הקץ (רש"י בשם מדרש).

כשראה יעקב שניטלה ממנו היכולת לגלות לבניו את סוד אחרית הימים, הוא ברכם. המילים הראשונות שאמר לכם לפני שברכם היו: "הקבצו ושמעו בני יעקב". מדוע? הרי כבר אמר תחילה: "היאספו"? מהו פשר הקיבוץ הנוסף?

על נושא זה כותב רבי שמשון רפאל הירש רעיון נפלא: **"על שתי מילים אלה של אביהם הנוטה למות, עומדת כל ההיסטוריה היהודית**

עד לאחרית הימים. מבחינה חומרית אתם בני יעקב, נחשבים כמיעוט חסר אונים, לכן, **"היקבצו", היו מאוחדים, התגבשו לעם אחד, אל תתפוררו, כוחכם טמון באחדות ובקיבוץ..."**

אמנם לא עלה ביד יעקב לגלות להם את אשר יקרה לעם ישראל באחרית הימים, אך יעקב גילה לבניו מהו גלגל ההצלה שיציף אותם על פני ים הניסיונות עד אחרית הימים, והוא - אחדות ישראל.

לאחר שהציב בפניהם את הכלל הגדול, פונה יעקב לברך את בניו.

ברכות יעקב טומנות בחובן עולם ומלואו. למרות שנסתם מיעקב הקץ, הברכות שהוא מעניק, משרטטות את ההיסטוריה היהודית, כפי שנגלה לכל מי שמעמיק בנושא. נביא תחילה את דבריו הנפלאים של הרב ברוך מרדכי אזרחי, בספרו "ברכת מרדכי", המגדיר את המושג "ברכה".

"ברכה" קשורה ל"הברכה". קיימים שני מושגים - הרכבה והברכה. הרכבה באה מבחוץ, נוטלים ענף מעץ אחר ומרכיבים אותו על גזע קיים. באופן זה העץ מתחזק. ההברכה, לעומת זאת, נעשית מהעץ עצמו. נוטלים ענף מהעץ, טומנים את חלקו באדמה ומוציאים אותו אחר כך כנטיעה חדשה

כשיעקב מעניק ברכה לבניו הוא מזהה את ייחודו של כל אחד מהם. הוא נוטל אותו כוח ייחודי שבאישיותו "ונוטע" אותו מחדש... יעקב בברכתו מסייע לכל אחד מבניו לזהות את תכונתו המרכזית, להעצים אותה ולנתבה לאפיק חיובי. כך יבנה עתיד האומה, כמו בהברכה, הוא משתמש בכח הפנימי של אותו אילן בלבד.

גם כשיעקב אומר לשמעון ולוי: "ארור אפם כי עז", או כשהוא אומר לראובן: "פחז כמים אל תותר", הדברים קשורים לברכה. יעקב מזהה את תכונתם העיקרית ועוזר להם לנתב אותה לאפיק חיובי, ליישר הדורים ולסלק מכשולים.

הבה נשים את "הפוקוס" על ברכה אחרת, ברכה שמעניק יעקב לבנו דן: "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל, יהי דן נחש עלי דרך, שפיפון עלי אורח, הנושך עקבי סוס וייפול רוכבו אחור, לישועתך קיויתי השם" (בראשית ט"ז, י"ח).

נתמקד במשפט האחרון שאומר יעקב לדן: "לישועתך קיויתי השם". משפט זה מבטא את אחד מיסודות היהדות. אנו חוזרים עליו כמה פעמים במהלך היום. בטרם לכתנו לישון, בקריאת שמע שעל המיטה, אנו אומרים אותו שלוש פעמים, וכן כשאנו נוסעים בדרך ואומרים את 'תפילת הדרך', אנו אומרים זאת שוב. מה מיוחד במשפט זה?

"הכול בקיווי" (מלשון תקווה) - כותבים חכמים במדרש - "ייסורים בקיווי, קדושת השם בקיווי, זכות אבות בקיווי, סליחה בקיווי..." [בראשית רבה צ"ח, י"ג]. דברי המדרש מחדשים שכח הביטחון בה' הוא מפתח לכל השערים, הן כאשר יהודי סובל ייסורים ואינו רואה לפניו שום מוצא, והן כאשר הוא חפץ להגיע לקדושת השם ולהנות מזיו השכינה, הכול בקיווי. אמונה וביטחון הם המפתח הפותח את כל השערים.

ביטחון ותקווה הם "מוצרים בסיסיים" לתזונת נפש האדם. אולם במה התייחד דן, שזכה לברכת יעקב שלעולם לא יאבד את התקווה?

דן היה השבט הירוד ביותר מבין השבטים. בנוסף, לדן היה בן אחד בלבד, חושים שמו, והוא היה חרש... כשנכנס דן לקבל ברכה מאביו, ראהו יעקב שהוא עצוב ושפוף... אמר לו יעקב: דן! אל תתייאש! תקווה לטוב!

ואכן, ברכת יעקב השפיעה. לדוגמה, כשמנו את בני ישראל במדבר, שבט בנימין - שהיו לו עשרה ילדים - מנה שלושים וחמישה אלף איש, ואילו דן, שהיה לו רק בן אחד, מנה שישים ושתיים אלף איש, כמעט כפול מבנימין...

"הכול בקיווי..."

גילגול מחילות

/ הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו כתוב, ויקרבו ימי ישראל למות, ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו וגו', אל נא תקברני במצרים. (בראשית מ"ז, כ"ט)

פירש רש"י: "אל נא תקברני במצרים - שאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גילגול מחילות".

ובספר מרפסין איגרי בפרשתנו, הקשו, וז"ל: אם מחמת צער גילגול מחילות ביקש יעקב שלא להיקבר במצרים, אם כן היה לו לבקש להיקבר בירושלים, ולא בחברון, שכן אמרו חכמים במסכת כתובות (דף קי"א ע"ב): "עתידין צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", ונמצא כי עדיין יהיה לו צער גילגול מחילות מחברון לירושלים, ?

א ותירצו שם בשם הרב ח.צ. פרבשטיין שליט"א, וז"ל: יש הבדל בין מתי חוץ לארץ למתי ארץ ישראל. ואכן אמת הדבר שבסוף כולם מגיעים לירושלים, אלא שמתי חוץ לארץ מתגלגלים גופותיהם בעפר לירושלים, ושם בירושלים מתקיימת בהם תחיית המתים. מה שאין כן מתי ארץ ישראל שאינם קבורים בירושלים, אלא בשאר ערי הארץ, תחייתם ויציאתם מהעפר מתקיימת במקום קבורתם, ואחר כך עולים הם לירושלים.

ומה שאמרו חכמים בגמרא בכתובות (שם): "עתידים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", הכוונה שהבצבוץ - הוא התחייה והקימה מהעפר, נעשית במקום הקבר בארץ ישראל, ורק אחר כך עולים לירושלים, ומתי חוץ לארץ צריכים להתגלגל עד ירושלים.

ולכך ביקש יעקב: "אל נא תקברני במצרים, שאין מתי חוץ לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות", ויעקב לא רצה שגופתו תתגלגל, אבל בחברון לא היה איכפת לו להיקבר, שאף שלבסוף בזמן תחיית

המתים יצטרך להגיע לירושלים, מכל מקום הגופה לא מתגלגלת, ואין התחייה בצער. עכ"ל.

ב עוד תירצו שם בשם הרב יאיר ידידיה פחה שליט"א, וז"ל: כתוב בספרי המקובלים (על פי הגרב"צ מוצפי בשם "רבי אברהם אזולאי" סבו של ה"חיד"א"), שלעתיד לבוא יקומו האבות לתחייה במערת המכפלה, ויקחו אתם ביחד את כל הנפטרים הקבורים שם, ויעלו לירושלים. ואכן בעבר היו דורות רבים, שנהגו ביום השנה הראשון, לאסוף את עצמות אביהם, והיו מעלים אותם לפתח מערת המכפלה, ובחפירות שנעשו בעבר במערה, מצאו הרבה כדים עם עצמות מתקופת בית שני והלאה.

והרי שהאבות הקדושים יקומו לתחייה במערת המכפלה, ולא יצטערו בכלל בצער גלגול מחילות. ולכך רצה יעקב להיקבר בחברון, ולא במצרים. עכ"ל.

ג הנה ב"כתבי האר"י" זיע"א, מבואר, שיש מערה ממערת המכפלה עד לכותל המערבי, ובערב שבת אחרי חצות הולכים האבות במערה זו לכותל.

אם כן הקבורים במערת המכפלה לא יתגלגלו בעפר המחילות, אלא יעלו במערה הכרויה בין חברון לירושלים, ללא הצער שיהיה לקבורים במצרים. והבן.

ד עוד י"ל בס"ד ע"פ מאמר חז"ל (פסיקתא רבתי פרשה א', ועוד) "עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל". ואם כן י"ל שהכוונה "עתידים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", היינו בכל ארץ ישראל, כולל חברון, ואתי שפיר. והבן.

סיפור לשבת

הסופר הרב יאיר וינשטוק

/ "לחם הויזמן"

מאז התחדש בה הישוב היהודי במאות השנים האחרונות, היו רוב בני ירושלים נתונים כמעט תדיר בעוני ומחסור. מיעוט אמצעים בחומר היה מנת חלקם בכל אשר יפנו, אם בתנאי המגורים כאשר הם מתגוררים בדירות קטנות וצפופות ואם בתנאי המחיה כשהם ניזונים מלחם צר ומים לחץ ואין להם ללפת את פיתם אלא במעט שמן וכאשר השיגה ידם נלוו אליה גם פלחי עגבניה או שום. ועם כל זאת כאשר משוחחים עם בני ירושלים בני יובל ומעלה אודות אותם ימים דלים, הרי שעיניהם זוהרות בברק של חדוה שיש עימו יותר משמץ נוסטלגיה, עודם שחים אודות כיכרות הלחם שנאפו במאפיית הויזמן, אשר נקראו בקיצור בפי בני ירושלים באותם ימים: "הויזמן".

מאפיית הויזמן אשר שכנה ברחוב חיי אדם בין שכונות בתי ויטנברג, בתי ורשה ובתי ורנר, היתה באותם ימים המאפיה העיקרית ממנה ניזונו בני ירושלים תושבי האזור וסיפורים רבים נכרכו בה ובכיכרותיה. כך הנה למשל יושב בביתו שבשכונת בתי ורשה הסמוכה, כ"ק האדמו"ר ה'ברכת משה' מלעלוב ובאותם ימים והוא אברך צעיר הרי הינו מתייסר בדקדוקי עניות שאין לשערם ואין לתארם, עד שאפילו לחם לפי הטף אינו יכול לספק לילדיו הרעבים. אחד מחסידיו הוא ר' דוד צבי שלמה קאפ, באותם ימים עודו בחור גבוה ורחב גרם, ולפי שהוא ואחיו יתומים מאב הינם, הרי שעליו לעסוק בעבודת כפיים כדי שיוכל לפרנסם. וכאשר נודע לו לר' דוד כי רבו גווע ברעב פשוטו כמשמעו, בא לפני בעל המאפיה וביקש ממנו כי יתיר לו ליטול ממנה כיכר או שתיים עבור בני משפחתו של אותו עובד ה' השקוע כל ימיו באהבת ויראת ה'.

ובעל המאפיה ניאות לבקשתו והתיר לו לבחור החסיד ליטול דבר יום ביומו כיכר או שתיים ולהחיות בהן בהם נפשות ביתו של רבו. שני סממנים עיקריים היו לה לכיכר הויזמן. הראשון שבהם, צורתה הייחודית: עגולה היתה ומקומרת כמגבעת. והסימן השני, טעמה הייחודי. "טעם הלחם של הויזמן שבצקו תפח במתינות כל הלילה על שמרים אמיתיים היה כצפיחית בדבש. עד שלעיתים לא היה צריך ללפת אותו עם כלום", נזכרים בני ירושלים. "ושלא לדבר עד כמה משביע הוא היה. עודנו זוכרים את אותם בחורים מופלגים, מתמידים שאין להם בעולמם אלא את הסטנדר והגמרא, אשר בהגיע לילות החורף הארוכים בהם ניתן לעמול בתורה עשר שעות רצופות, היו נוטלים ידיהם לסעודה אחר תפילת ערבית. סעודה שיש בה ממש היתה אותה סעודה, לפי שהיו אוכלים בה 'הויזמן' שלם מרוח בחמאה, אבל כאכילתם כן תורתם, ולאחר שהלחם בא בקרבם ויצק בהם כוחות רעננים, היו מתיישבים בסמוך לסטנדר ועמלים בתורה בכזה עמל ובכזו דבקות ורתיחה שאין לשער ואין לתאר...".

ילדים עניים במיוחד בת"ת עץ חיים" מגיעים היו עם פרוסות הלחם היבשות אל מוכרי החמוצים בשוק "מחנה יהודה" הסמוך, ומשהורשו להטביל את הפרוסות בציר המלוח לא היו מאושרים מהם. סיפור אחר משתמר בזיכרונות בני ירושלים על

המשך בעמוד הבא...

אותם ימי מצור ומצוק של מלחמת תש"ח כאשר הפגזים שיתקו את השכונות החרדיות בלב ירושלים, אין יוצא ואין בא והכל מצטופפים במקלטים ובקומות הקרקע של הבתים, ספונים מאחורי שקי חול ומתייראים מהפגזים ורסיסיהם הקטלנים. ביותר ממקלט אחד הגיעו התושבים עד סכנת חיים מרוב רעב, והנה מתהלך לו בין הרחובות והסמטאות בחור שאינו ירא מכלום ור' יוס'ל אייכלר שמו. הוא מבחין במאפיית הויזמן העומדת שוממה. עובדיה לא הגיעו מפחד הפגזים והוא נכנס ומוצא בה כיכרות לחם מוכנים העומדים כאבן שאין לה הופכין.

עד מהרה צררן לתוך שק, וכך כשהשק על גבו התהלך בין המקלטים השונים, חילק כיכרות והחיה נפשות. לפני כארבעים וחמש שנה נרכשה מאפיית הויזמן על ידי אחת המאפיות הגדולות בירושלים, ובפועל נסגרה. ילדי ירושלים התקשו להסתגל לטעמו המסחרי של הלחם שהחליף את 'הויזמן', ואילו על מקומה של המאפיה נבנה עם השנים בית חינוך 'בנות ירושלים' וכל שנותר מאותה מאפיה הינם אך ניחוחות של נוסטלגיה.

■

שביבים / שאול שיף

ניסיונות ניסיונות...

/ הרה"ג אשר קובלסקי

חלק בלתי נפרד ממסלול חיינו עלי אדמות, אולי החלק שנראה בעינינו כחלק הפחות נעים, הוא ההתמודדויות מול ניסיונות החיים והיצר. מסכת חייו של יהודי כוללת מגוון רחב של אתגרים וניסיונות, קשיים ומהמורות, הניצבים לפתחו ואורבים לו בכל עת ושעה. לאורך כל הדרך ולמלוא רוחב החיים, מתמודד היהודי מול ניסיונות, נלחם בגבורה כדי לעבור אותם בהצלחה. המחשבה הראשונה העוברת במוחו של יהודי כשהוא חושב על ניסיון והתמודדות, היא 'מה לי ולצרה הזאת?' - הלא אם נדמיין חיים נטולי קשיים, עבודת השם ללא ניסיונות, שגרה נקיה ממהמורות - זה נראה ציור ורוד ועליז. למה בעצם כולנו נדרשים להתמודדויות? למה מסלול חייו של יהודי עובר דרך עליות ומורדות, קשיים וניסיונות?! חמור עוד יותר, שהיצר משתמש בניסיון כדי לקבוע שמעמדו הרוחני של האדם נמוך, מצוי בשפל. 'הרי לו היית יהודי נעלה - וכי היית מתמודד עם קושי לקרוא קריאת שמע בזמנה, או לשמור את עיניך בחוצות קריה? לו היית יהודי טוב - וכי לשון הרע היה מדבר אליך, או היית מתקשה בהתמדה בתורה? אין זאת אלא שהקושי הזה מוכיח שהחיים הרוחניים אינם בשבילך...'

החשיבה הזאת, כמו גם המחשבה שלמעשה אין בידי האדם הכוחות והכלים להתמודד באמת מול ניסיונותיו, הן העומדות בבסיסו של הניסיון, הן מה שהופכות אותו לקשה ומורכב כל כך. אז למה בעצם אנו נדרשים להתמודד עם כל הניסיונות הללו? למה נגזר עלינו שכל חיינו יהיו רצופים בהם, מלאי מהמורות וזרועי מוקשים? למה ההתמודדויות הן חלק משגרת חיינו?!

וכאן טמון סודו של הניסיון, כל ניסיון באשר הוא: ניסיון הוא הזדמנות לאדם לקפץ בבת אחת כמה מדרגות קדימה, להתעלות בבת אחת אל על. ניסיון הוא מנוף רב עוצמה, שתופס יהודי בעוצמה כבירה ומניף אותו קרוב לבורא עולם, מציב אותו הרבה מעל המקום בו היה. כך, במיאון אחד, בעמידה בניסיון אחד, בעקשנות משתלמת אחת להחזיק מעמד - זוכה היהודי למקפצה רוחנית רבת עוצמה וכוח, מקפצה המציבה אותו במקום נעלה ומרומם פי כמה וכמה! דווקא לכן, הניסיון הוא כה קשה, כה מורכב. המלחמה היא לא קלה, התחושה עלולה להגיע עד אבדן דרך, עד חידלון הסיכוי. כל הקושי הזה, כל ההתמודדות המורכבת הזו, לא נועדה אלא כדי להצדיק את התשלום האדיר בו זוכה היהודי בעת עמידתו בניסיון, את המקפצה האדירה לה הוא זוכה בדקה אחת של גבורת רוח ואמונה יהודית כבירה! הניסיון ניתן לאנשים גיבורי רוח, שזכאים להזדמנות פז לקפוץ קדימה בכמה רמות ברגע אחד, ולכן נותנים להם אותו - כדי שיעמדו בו, יצליחו, ובאמת יזכו לקפיצה הנכספת! וככל שהניסיון נראה קשה יותר, מורכב יותר, בעייתי ומסוכן יותר - כך הוא מתנה גדולה יותר, והוא מקפיץ למרחקים גבוהים יותר, כי העוצמה הטמונה בו כפולה ומכופלת!

חותמת שהצילה חיים!

היה זה לפני כשלושים שנה, כשמצב התחבורה הציבורית בישראל היה רחוק מאוד מלהיות מפותח. ר' יצחק א. ביקש לנסוע מירושלים לחצור הגלילית, ובימים ההם - מסע כזה עבר בכמה תחנות. ביום קיצי אחד, בהיר וחם, עלה ר' יצחק לאוטובוס הנוסע לתל אביב, כשתוכניתו ברורה - להמשיך לחיפה וממנה לחצור. ברור ונהיר לר' יצחק כי עליו לנהל את המסע בתבונה, לא להשתהות באף תחנה יתר על המידה, כדי שתמיד יספיק את האוטובוס הבא, ובהתאמה לכך - את הבא אחריו... בבואו של ר' יצחק לתחנה המרכזית בתל אביב, היה זה לאחר טלטול ארוך באוטובוס ללא מזגן, בעיצומו של יום שרבי לוהט. ר' יצחק חש צמא הולך וגובר, לשונו דבקה לחיכו ולחייו נדמו לו כמדבר צחיח. הוא פנה לקיוסק סמוך כדי לקנות משקה להרוות את צימאונו, ולנגד עיניו נגלה מקרר עמוס שתיה קלה מגוונת. ר' יצחק מביט במבחר העצום, כשהוא תר בעיניו אחר מה שחשוב לו - לא פירוט מרכיבי המשקה, לא טעמו, לא צבעו, לא המותג המתנוסס עליו. מחפש הוא את החותמת, חותמת הכשרות המהודרת. המוכר זיהה מיד את מבוקשו, והושיט לו בקבוק באומרו

'זה כשר, אדוני. כשר!' ר' יצחק מביט בחותמת, אכן - כתוב כשר, אך הוא לא מזהה את הרב החתום... לא, זה לא הכשר מהודר באמת... לפתע נזכר שבעוד רגע קט תצא מונית השירות לחיפה, ועליו להזדרז. מלחמה התחוללה בליבו. לרגע סבר שלא יתאמץ מדי, הרי המשקה בהחלט כשר, והוא מאד ממהר, והוא בכלל בדרך... היצר אף יעץ לו להתבונן ברשימת הרכיבים, שום פרט בהם לא נראה לו קשור לאיסור מפורש.

'לא, תודה!' - אמר בגבורה לבעל החנות. הוא באמת ממהר, ובכל זאת - נותרו עוד כמה דקות. הוא יחפש חנות אחרת, לא ייכשל בשתיית משקה שכשרותו אינה מהודרת. פיו בוער בצמא, הוא חש כי מקרבו עולה עשן של יובש, ורץ לחפש חנות נוספת. אפס, כי גם שם נשנה המחזה. מבחר עצום, מגוון גדול, אך ללא הכשרות המוקפדת המבוקשת... עכשיו הוא ממהר עוד יותר, מהרהר כי לא נותר לו פנאי להמשיך לחנות נוספת, וכבר עומד לבחור בבקבוק שכשרותו נחותה בעיניו... ברגע האחרון נעצר, נעמד על עומדו. 'לא שווה! לא כדאי! כן צמא לא צמא, כן מונית לא מונית. לא מכניסים לפה משהו בכשרות לא מהודרת, נקודה!' - הוא קובע, ורץ לחפש חנות נוספת. כשהוא מגיע אליה, אורו עיניו. כאן ניצב בגאון הבקבוק המוכר, זה הנושא חותמת כשרות מהודרת. הוא ממהר לשלם ורץ לכיוון תחנת היציאה של מוניות השירות, ואז הוא מגלה כי המונית כבר יצאה לדרכה לחיפה, מותירה אותו ובקבוקו בידו בתל אביב, ממתין למונית הבאה. ההמתנה אורכת זמן, ר' יצחק מתחיל לאבד סבלנות.

לבסוף, בתום המתנה מורטת עצבים, מונית השירות שלו יוצאת לדרכה. הנסיעה חולפת ביעף, עד שלפתע בולם הנהג לאיטו את הרכב, ומבשר לנוסעים על עיכוב לא צפוי: 'אני רואה פקק ענק בהמשך הדרך...' ר' יצחק הופך למתוסכל. אם לא די בכך שהחמיץ את המונית הראשונה, עכשיו הוא גם תקוע בפקק אינסופי. המונית מוסיפה להזדחל בעצלתיים. קטע דרך שבימים כתיקונם הנסיעה בו היא כעשרים דקות, הופך לשעתיים וחצי של זחילה איטית ממושכת ומרגיזה. הוא מתחזק באמונה כי הכול מידי הבורא, ורק ממתין לראות מה הסיבה לפקק המפתיע. לקראת סוף הפקק, כשהוא חולף על פני סיבת הפקק הפתאומי, הוא מנתר ממקומו ומשפשף את עיניו בתדהמה. בצד הכביש, צמוד לגדר הבטיחות, מושלכים שיירי מונית השירות בה איווה לנסוע. לפי יללות האמבולנסים שמסביב, ולפי מה שדיווח הנהג לאחר שיחה קצרה עם השוטרים שחסמו את הכביש - מונית השירות התנגשה בעוצמה במעקה הבטיחות, הרכב התרסק לחלוטין, רוב נוסעיו נהרגו במקום. 'ריבונו של עולם!' - נזעק ר' יצחק בטבורה של המונית, כל הנוסעים המומים, 'אינני מאמין, נתת לי את חיי במתנה!' - הוא קורא ברגש, עיניו זולגות דמעות הודאה לה' על הנס המופלא.

הוא מוסיף להביט בשברי מונית השירות בה רצה כל כך לנסוע, ואותה החמיץ רק בשל התעקשותו להקפיד על כשרות מיטבית בכל מצב ותנאי, והוא נדהם והמום: אכן, ההקפדה על כשרות מוקפדת של השתיה שהכניס לפיו - הצילה את חייו, פשוט כך! את הסיפור המדהים שמענו מהמשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, שמכיר את המעשה ממקור ראשון. וללמדנו בא: לעולם לא יוכל יהודי לדעת, מהי ההזדמנות שהניסיון טומן בחובו. לפעמים זה רגע של קרבת אלוקים, לפעמים רגע של השפעה שמימית, ולפעמים - זה עלול להיות הצלת חיים. מהותו של הניסיון - שהתמורה הגבוהה המשולמת בגינו נסתרת, כי לו הייתה גלויה - לא היה זה ניסיון כלל.

עסקה מדומה

תלאות וטלטולים רבים היו מנת חלקו של הרה"ג רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל. מאז גדל כילד עני בסלוצק שברוסיה, דרך הבריחה וחיי הבדידות בארצות הברית של אז - לפני כמאה שנה, ועד שהצליח לשקם את חייו ולפתוח חנות פרוות מצליחה, ממנה התפרנס בשפע.

הרב הרמן הטיב להעריך את מעמדו החדש, שאפשר לו לקבוע עתים לתורה מתוך יישוב הדעת, כשעסק הפרוות שבבעלותו מניב רווחים נאים. הוא קבע במסמרות ברזל כי מדי בוקר יעסוק בתורה בין השעות תשע לעשר, והודיע כי בשעה הזו - המוקדשת ללימוד התורה, יתנתק מכל עסקיו וישקע בלימוד תורני מעמיק, כי הוא משוש חייו. כל הסוחרים, הלקוחות, הספקים והשותפים, כבר ידעו כי בשעות אלה הרב הרמן איננו. ואם טעו והגיעו - נאלצו להמתין בסבלנות. ביום מן הימים, בשעה תשע וחצי בבוקר, נקש סוחר נודע בדלתו של הרב הרמן, וביקש להיכנס ולשוחח עמו, ומיד. הרבנית הרמן קיבלה אותו בחיוך ובשמחה, אך הודיעה כי לא ניתן להפריע לבעלה עכשיו - עד שיסיים את חוק לימודיו הקבוע. הסוחר התעצבן על העיכוב, וקרא: 'גברת הרמן, את כנראה לא מבינה מה באתי להציע, איזו עיסקת זהב. אני נותן לו כמות סחורה אדירה במחיר כמעט אפסי, הוא יכול למכור את הסחורה הזו במחירים טובים - ולהרוויח לא פחות מ-15,000 דולר! חמישה עשר אלף דולר רווח קרובים אליכם מאוד - ואת מספרת לי שעליי להמתין עוד כמחצית השעה?!' 'מצטערת, ההוראה היא לא להפריע לו בשום מחיר עד השעה עשר!' - הסבירה הרבנית את פשר סירובה. אך הסוחר התעקש שוב ושוב, לחץ בכל הכוח. גם הרבנית החלה לחוש כי אולי רווח חריג שכזה - רווח של 15,000 דולר בעסקה אחת - מצדיק שינוי מהכללים הרגילים, ולבסוף נכנעה ללחציו וניגשה לחדרו של בעלה.

הרב הרמן ישב מול הגמרא הגדולה, שקוע באותיותיה, מלטף את השורות במבט מעמיק. היא נקשה על הדלת ופתחה אותה קלות, והרב הרמן פשוט נבהל - מה קרה שמפריעים לו באמצע הלימוד?! הרבנית הסבירה בקצרה: 'נמצא כאן סוחר שמציע עסקה ש-15,000 דולר רווח בצידה...' - ובעודה מדברת, הניד הרב הרמן את ראשו לשלילה, כאומר 'לא מעניין אותי עכשיו', ושב וצלל בין דפי הגמרא. 'הוא לא מסכים להמתין עד השעה עשר' - לחשה הרבנית, אך הרב הרמן כבר שקע בלימודו, כאילו אין הדבר נוגע לו. 'מצטערת!' - אמרה הרבנית לסוחר הממתין בחוסר סבלנות. 'ניסיתי, הרבה מעבר למה שאני עושה בדרך כלל. הוא יוכל לדבר איתך רק בשעה עשר!' - הוסיפה. אך הסוחר כבר איבד את סבלנותו, כעס על העיכוב, ויצא בטריקת דלת. חלפו עשרים דקות, והנה הגיעה השעה עשר. הרב הרמן מסיים את לימודו הקבוע, ויוצא מחדר לימודו. הרבנית ניגשת אליו ושואלת: 'אינני מבינה, הרי רווח של 15,000 דולר מאפשר לך לסגור את החנות ולשקוע בלימוד התורה למשך כחצי שנה. האם לא היה כדאי לעצור את הלימוד לכמה דקות ולבצע את העסקה? האם לא היה משתלם לקנות כמה חודשי שלווה בלימוד התורה בכמה דקות של הפסקה?!' חייך הרב הרמן והשיב: 'אולי היה כדאי, גם במוחי חלף הרהור כזה לרגע. אבל

לאחר רגע הבנתי, שגם עיסקה כה טובה - יכולה לבוא בכל זמן אחר, גם רווח כה גדול יכול להגיע בתנאים אחרים... אין זאת אלא שמשמים שלחו אותו להעמיד אותי בניסיון, לראות אם אני יכול להתמודד עם פיתוי כה גדול, אם אני מצליח לשמר את שעת הלימוד שלי בטהרתה - גם כשמפריעים גדולים וכדאיים עומדים בדרכי...'

סיפור נפלא זה, שנכתב בספר הביוגרפי המרתק 'הכל לאדון הכל', חושף בפנינו טפח נוסף מעולמו של הניסיון. הוא בא דווקא בזמן הכי פחות מתאים, בעוצמה שמשקרת. הוא מנסה להזיז את היהודי מדרכו, להפריע לו בקבלות שקבע לעצמו. דווקא לכן, חשוב כל כך להכין את עצמנו בעתות שגרה לקראת שעת הניסיון. לזהות מיד את כל הקשיים הייחודיים הצצים לפתע פתאום, את הפיתוי הגדול הטמון בהם, את הררי תירוצי היצר הנלווים אליהם. אלו האותות והסימנים המצהירים על כך ששעת ניסיון בפתח, כעת נדרש רגע של גבורה אמיתית, עכשיו ניתנת הזדמנות פז!

ככל שמוכנים לכך מראש, ככל שמבינים ששעת הניסיון היא מתנה שצריך להיערך אליה כדי לא להחמיץ אותה, ככל שעוברים אותה בגבורה ובנחישות ומצליחים לשמור על שעת לימוד קבועה, על עיניים טהורות, על פה זך ונקי, על מידות טובות גם בשעה כה קשה - כך הופכים את שעת הניסיון למנוף רב עוצמה של קרבת אלוקים רוחנית, שמביאה בכנפיה גם השפעה גשמית רבת טוב!

שריפה בעיירה

היה זה בעיצומו של לילה, כשתושבי העיירה קוצק שנמו את שנתם בשלווה - זינקו לפתע ממיטותיהם בפחד ובבעתה. באחד הבתים פרצה שריפה, ועד מהרה - מאכולות של אש ולהבות ענק כיסו את פני האופק, מחסלות את כל הנקרה בדרכן. ראשית, פעלו כולם כדי להציל את הנפשות ולהבריחן למקום בטוח, ואחר כך החלו להרהר על המשמעות הכלכלית הכבידה. כל רגע בו האש מתקדמת משמעותו עוד בית או עסק שנשרף ומתכלה. אחד הסוחרים היהודים שחנותו הייתה בטווח הלהבות, אץ רץ אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע, ומשאלתו בפיו: 'רבי, הושיעה! החנות שלי עולה בלהבות, זה כל רכושי!' הרבי עצם עיניו לרגע, והשיב לו ברוגע: 'אל דאגה! החנות שלך תינצל ולא תישרף!' - קבע הרבי באופן ברור. דברי הרבי נסכו בו תקווה, והוא המתין עד שכובתה השריפה כדי לבחון את תוצאותיה. אז התברר כי אכן הרבי צדק - השריפה כילתה הכול מכל צדדי חנותו, ואילו חנותו שרדה ללא פגע. 'מופת גלוי!' - צהל היהודי, ובא אל הרבי להודות על הנס המופתי. 'לא יאומן כי יסופר, רוח הקודש גלויה. הרבי הבטיח וכך היה!' - בישר לרבי בעליצות. הרבי חייך אליו באצילות והשיב: 'לא, בני. לא נס ולא מופת. פשוט, ידעתי שבורא עולם לא מעמיד יהודי בניסיון שהוא לא יכול לעמוד בו. מיד כשראיתי את פניך - הבנתי שאתה לא יכול לעמוד בניסיון של איבוד ושריפת כל רכושך, לפיכך הסקתי שאין סיכוי שתינזק מהשריפה!'

ודבריו אלו של הרבי, כדאי שנזכור אותם תמיד. אם יש לנו ניסיון - זו מחמאה שמימית אדירה: יהודי, אתה יכול לעמוד בזה! יש לך כוחות! בתוכך טמונות עוצמות! החזק מעמד בעת הניסיון, ותראה שאתה מסוגל לעמוד בו, ועוד תצא ממנו מחוזק ומחושל, עוצמתי וגיבור רוח!

ניסיון של נחתום

בעלי מאפיה בסטאמפורד היל החרדית, הנמצאת בבעלות משפחת לעוו הלונדונית, גילו בחנוכה, כי כמות גדולה של סופגניות טוגנה בניגוד להלכה, לאחר שעובד גוי הדליק את השמן. וכמו בסיפורי חז"ל - הבעלים השמיד את כל הסופגניות למרות ההפסד הגדול שבכך. היה זה ביום ראשון השבוע, כאשר בעליה החרדי של מאפיית Woodberry down המפורסמת בשכונת סטאמפורד היל בלונדון, גילה כי כמות סופגניות גדולה טוגנה בשמן שהוצת על ידי עובד גוי, זאת לאחר שהסופגניות כבר חולקו לחנויות. מדובר היה באלפי סופגניות. הבעלים לא חשב פעמיים. הוא יצא לאסוף את כל הסופגניות מהחנויות, גם אם הדבר יסב לו נזק רב, ובוודאי בזמן נגיף הקורונה כאשר בעלי העסקים נלחמים על כל לקוח. הבעלים עבר חנות אחר חנות, אסף את הסופגניות והשליכם לאשפה.

תושב סטאמפורד היל סיפר, כי התגובות בקרב התושבים היו מעודדות: "אנשים כאן אמרו אחד לשני, וגם הפיצו בכל האמצעים התקשורתיים, כי צריך לתמוך במאפיה ולקנות דווקא מהם. הבעלים הוכיח שהיא איש אמת ולא רודף בצע. הרי אף אחד לא היה יודע שהגוי הדליק את השמן, ובכל זאת הוא לא התבלבל ועמד בניסיון הכסף בגבורה. אנחנו שמחים שיש כאן אנשי אמת המקפידים קלה כחמורה".

ומדוע לא הורה יעקב?

עני תלמיד חכם נזדמן במחיצתו של רב גדול בישראל, התחיל הרב לפלפל עמו בדברי תורה, אך העני, שהיה שרוי אז במצוקה קשה ובני ביתו הגיעו עד פת לחם, לא הייתה דעתו פנויה להתפלפל בתורה כדרכו. נענה העני ואמר: על הפסוק (מה, כד) אל תרגזו בדרך פרש"י שציווה יוסף לאחיו שלא יתעסקו בדבר הלכה. ולכאורה יש לתמוה, אם אסור להתפלפל בדרך, מדוע לא הורה להם יעקב הלכה זו בצאתם ללכת למצרים. אלא כאשר יצאו מביתם ללכת למצרים היו שרויים במצוקת רעב ודעתם לא הייתה מיושבת כראוי להתפלפל בהלכה, בבחינת "אם אין קמח אין תורה" ובמילא לא היה צורך לצוות עליהם שלא יתפלפלו בדרך, אבל כאשר חזרו ממצרים עם שקים מלאים תבואה, וכידוע הרחבת הכיס מביאה לידי הרחבת הדעת, היה צורך להזהיר אותם שבדרך לא יפלפלו בהלכה. ירד הרב לסוף דעתו של העני, והבטיחו לעשות כמיטב יכולתו כדי לחלצו ממצוקתו.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net